

Kritériá zabezpečenia súladu projektu so zásadou „výrazne nenarušiť“

Projekty musia spĺňať legislatívu v oblasti energetiky, klímy a životného prostredia, legislatívu v oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie (ďalej ako „EIA“), a zároveň musia byť v súlade so zásadou „výrazne nenarušiť“. V zmysle tejto zásady musí projekt podporený z prostriedkov mechanizmu výrazne prispievať k zmierneniu zmeny klímy a nesmie výrazne narušiť žiaden z environmentálnych cieľov¹ uvedených v čl. 17 nariadenia 2020/852 o vytvorení rámca na uľahčenie udržateľných investícií (tzv. nariadenie o taxonómii²).

V súvislosti s vyššie uvedeným je potrebné zabezpečiť splnenie nasledovných minimálnych kritérií na podporené projekty:

Výroba elektriny z vodnej energie

1. Zmiernenie zmeny klímy:

Vyžaduje sa, aby projekt spĺňal aspoň jedno z týchto kritérií:

- a) zariadenie na výrobu elektriny je prietokovou elektrárnou bez umelej nádrže³;
- b) hustota výkonu zariadenia na výrobu elektriny presahuje 5 W/m²;
- c) emisie skleníkových plynov počas životného cyklu v prípade výroby elektriny z vodnej energie sú nižšie ako 100 g ekvivalentu CO₂/kWh. Emisie skleníkových plynov počas životného cyklu sa vypočítavajú na základe odporúčania 2013/179/EÚ⁴, prípadne noriem ISO 14067:2018⁵ a ISO 14064-1:2018⁶ alebo nástroja G-res⁷. Kvantifikované emisie skleníkových plynov počas životného cyklu overuje nezávislá tretia strana.

Spôsob preukázania splnenia podmienky zo strany žiadateľa:

Dodržanie minimálne jedného zo stanovených kritérií sa preukazuje príslušným dokumentom preukazujúcim splnenie danej podmienky, ktorý je potrebné predložiť v rámci dokumentácie žiadosti o poskytnutie prostriedkov mechanizmu:

- splnenie podmienky písmena a) alebo b) sa preukazuje prostredníctvom technickej špecifikácie zariadenia (vodnej elektrárne) v rámci formulára žiadosti;
- splnenie podmienky písmena c) sa preukazuje potvrdením správnosti výpočtu podľa stanovenej metodológie prostredníctvom nezávislej tretej strany⁸.

2. Adaptácia na zmenu klímy:

Súlad s týmto cieľom sa zabezpečí prostredníctvom proporcionálneho posúdenia klimatických rizík a zraniteľnosti voči zmene klímy.

Spôsob preukázania splnenia podmienky zo strany žiadateľa:

Pre splnenie tejto podmienky je potrebné postupovať v súlade požiadavkami zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie⁹.

3. Udržateľné využívanie a ochrana vodných a morských zdrojov:

¹ Adaptácia k zmene klímy; udržateľné využívanie a ochrana vodných a morských zdrojov; prechod na obehové hospodárstvo; prevencia a kontrola znečisťovania; ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov.

² Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/852 o vytvorení rámca na uľahčenie udržateľných investícií a o zmene nariadenia (EÚ) 2019/2088 (Ú. v. EÚ L 198, 22.6.2020, s. 13 – 43).

³ Prietokové vodné elektrárne prehradzujú pôvodné alebo nové koryto vodného toku.

⁴ Odporúčanie Komisie z 9. apríla 2013 týkajúce sa používania metód na meranie a oznamovanie environmentálneho správania výrobcov a organizácií počas ich životného cyklu.

⁵ Norma ISO 14067:2018, Skleníkové plyny. Uhlíková stopa výrobkov. Požiadavky a pokyny na kvantifikáciu (verzia zo 4. júna 2021: <https://www.iso.org/standard/71206.html>).

⁶ Norma ISO 14064-1:2018, Skleníkové plyny. Časť 1: Pokyny na kvantifikáciu emisií a odstránení skleníkových plynov a podávanie správ na úrovni organizácie (verzia zo 4. júna 2021: <https://www.iso.org/standard/66453.html>).

⁷ Verejne dostupný online nástroj, ktorý vypracovala Medzinárodná asociácia vodnej energie v spolupráci s katedrou UNESCO pre globálnu zmenu životného prostredia (verzia zo 4. júna 2021: <https://www.hydropower.org/gres>).

⁸ Nezávislou tretou stranou sa rozumie najmä energetický audítor alebo konzultant disponujúci odbornou spôsobilosťou v danej oblasti.

⁹ Zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Vyžaduje sa súlad projektu s ustanoveniami smernice 2000/60/ES¹⁰ (rámcová smernica o vode), predovšetkým s článkami 4 a 11, na základe ktorých je potrebné vykonať **všetky technicky uskutočniteľné a ekologicky relevantné opatrenia** na zmiernenie nepriaznivých vplyvov na vodu, ako aj na chránené biotopy a druhy priamo závislé od vody. Posúdenie vhodných zmiernujúcich a kompenzačných opatrení zabezpečí Ministerstvo hospodárstva SR na základe stanoviska Ministerstva životného prostredia SR alebo ním zriadenej príslušnej organizácie. V závislosti od ekosystémov, ktoré sa prirodzene vyskytujú v ovplyvnených vodných útvaroch, takéto opatrenia zahŕňajú:

- a) opatrenia na zabezpečenie toku sedimentov a minimálneho ekologického prietoku vody (vrátane zmiernenia rýchlo sa meniacich krátkodobých prietokov alebo intenzívnej fluktuácie prietoku – špičkovania);
- b) opatrenia na zabezpečenie migrácie rýb po prúde aj proti prúdu (napr. turbíny priechodné pre ryby, štruktúry na navádzanie rýb, moderné a plne funkčné rybovody, opatrenia na zastavenie alebo minimalizáciu prevádzky a vypúšťania počas migrácie alebo neresenia);
- c) opatrenia na ochranu alebo zlepšovanie stavu biotopov (*pozri bod 4. Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov*).

Manažment sedimentov

Manažment sedimentov má v súlade s Tretím vodným plánom SR obsahovať:

- identifikovanie oblastí zanášania nad vodným dielom (VD) a erózie dna pod VD. Oblasť zanášania sa identifikuje k hladine maximálneho vzdutia. Presnejšie vymedzenie sa vykoná na základe opakovaného zamerania topografie koryta rieky (sústava priečných profilov);
- kvantifikovanie množstva sedimentov usadených v nánosoch na základe opakovaných zameraní topografie koryta rieky (sústava priečných profilov);
- pravidelné monitorovanie stavu zanášania a erózie dna v ročnom intervale (sústava priečných profilov).

Ekologické prietoky

Zavedenie ekologických prietokov vyplýva z požiadavky súladu s rámcovou smernicou o vode, ktorá požaduje dosiahnutie ekologického stavu vodných útvarov na dobrý stav podľa smerodajných ukazovateľov, resp. nezhoršenie aktuálneho ekologického stavu za splnenia určitých preukázateľných činností. Jedným z nástrojov na dosiahnutie tohto cieľa (identifikovaného v bode podľa bodu 41 uvedenej smernice) je stanovenie množstva vody pre reguláciu odberu a vzdúvania, ktorým sa zabezpečí trvalá environmentálna udržateľnosť ovplyvnených vodných útvarov.

Pre prietokové vodné elektrárne, ktoré nemenia prepúšťaný prietok v čase, zavedenie ekologických prietokov neovplyvní prevádzku, pretože vždy prevádzajú plný okamžitý prietok. Pre pološpičkové a špičkové vodné elektrárne a vodné elektrárne vybudované na nádržiach sa požaduje upraviť prevádzkový režim tak, aby v každom okamihu dňa prepúšťali aspoň stanovený ekologický prietok. Pre derivačné vodné elektrárne sa požaduje, aby v každom okamihu dňa prevádzali do pôvodného koryta aspoň ekologický prietok. Daný ekologický prietok môže byť energeticky využitý. Vodné stavby s možnosťou sezónnej akumulácie a prerozdelenia prietoku vždy prepúšťajú aspoň ekologický prietok. Vodné stavby s denným a týždenným prerozdelením prepúšťajú aspoň ekologický prietok, ak je menší ako okamžitý prietok, inak prepúšťajú okamžitý prietok.

Projekt rybovodu

Pre návrh vhodného typu rybovodu pre konkrétnu vodnú elektráreň je potrebné postupovať podľa Vyhlášky Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 383/2018 Z. z. o technických podmienkach návrhu rybovodov a monitoringu migračnej priechodnosti rybovodov. Prietok rybovodom sa započítava do prevádzaného ekologického prietoku.

Spôsob preukázania splnenia podmienky zo strany žiadateľa:

¹⁰ Smernica 2000/60/ES Európskeho parlamentu a Rady z 23. októbra 2000, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia spoločnosti v oblasti vodného hospodárstva v platnom znení.

- Pri predkladaní žiadosti: čestné vyhlásenie zaväzujúce k prijatiu a vykonaniu špecifických opatrení pre konkrétnu vodnú elektrárňu v závislosti od veľkosti vzdutia, záchytnéj schopnosti a prevádzky (pre manažment sedimentov) alebo v závislosti od typu vodnej elektrárne (pre ekologické prietoky), ako aj k predloženiu návrhu vhodného typu rybovodu.
- 6 mesiacov od účinnosti zmluvy o poskytnutí prostriedkov mechanizmu (ZoPPM) v prípade úspešnej žiadosti:
 - o **Manažment sedimentov:** zoznam navrhovaných, resp. uplatňovaných opatrení v závislosti od rozsahu a intenzity procesov zanášania a erózie dna (usmernená sedimentácia, preplachovanie - úprava manipulačného poriadku, relokácia sedimentov – ťažba, odstraňovacie jemných sedimentov, dozásobenie sedimentami (hrubozrnné sedimenty – splaveninami) oblastí s eróziou pod VD, atď.).
 - o **Ekologické prietoky:** plán zavedenia, resp. zavedený plán požadovaných minimálnych prevádzaných prietokov podľa typu vodnej elektrárne.
 - o **Projekt rybovodu:** návrh vhodného, resp. identifikácia existujúceho typu rybovodu pre danú vodnú elektrárňu v súlade s vyhláškou č. 383/2018 Z. z.
- Každoročne do 31. marca za uplynulý rok počas doby udržateľnosti projektu (definuje ZoPPM): overovanie účinnosti prijatých opatrení pre manažment sedimentov a ekologické prietoky na základe monitorovania (ročný interval). Správu z monitoringu predkladá Vykonávateľovi Prijímateľ, pričom predmetný monitoring sa realizuje v spolupráci so správcom dotknutého vodného toku.

4. Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov:

V prípade uskutočnenia posúdenia vplyvov na životné prostredie sa pri konkrétnych projektoch vykonajú požadované zmierňujúce a kompenzačné opatrenia. V prípade lokalít alebo činností na územiach citlivých na biodiverzitu alebo v ich blízkosti (vrátane chránených území sústavy Natura 2000, lokalít svetového dedičstva UNESCO a kľúčových oblastí biodiverzity, ako aj ostatných chránených území) sa v prípade potreby uskutoční vhodné posúdenie v súlade so zákonom č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov a na jeho základe sa vykonajú potrebné zmierňujúce opatrenia.

Spôsob preukázania splnenia podmienky zo strany žiadateľa:

Pre splnenie tejto podmienky je potrebné postupovať v súlade požiadavkami zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie.